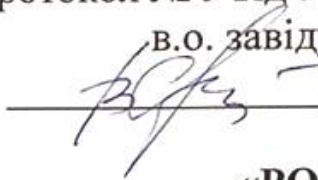
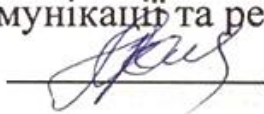

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
І.М. Савицька
« 4 » травня 2022 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри міжнародних відносин і суспільних наук
протокол № 9 від 3 травня 2022 р.
в.о. завідувача кафедри
 Стрілець В.В.

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
 Макаренко Л.П.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**БАГАТОСТОРОННЯ ДИПЛОМАТІЯ
ТА МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ СУЧАСНИХ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: Білан С.О. доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин і суспільних наук

Київ – 2022

1. Опис навчальної дисципліни

Багатостороння дипломатія та механізми регулювання сучасних міжнародних відносин

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітній ступінь	магістр	
Освітня програма	«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	—	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2022/2023 н.р.	2022/2023 н.р.
Семестр	1	1
Лекційні заняття	15 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.	6 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	90 год.	106 год.
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання:		
аудиторних	2 год.	
самостійної роботи студента	6 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – навчити студентів комплексно аналізувати багатостороннє співробітництво в системі сучасних міжнародні відносини.

Завдання:

- ознайомити студентів із основними підходами системи багатосторонньої дипломатії в сучасних міжнародних відносинах;
- розглянути історичні етапи становлення багатосторонньої дипломатії;
- ознайомити з специфікою діяльності існуючих механізмів багатостороннього універсального та регіонального співробітництва в різних сферах міжнародних відносин.
- надати знання та навички, необхідні для участі в діяльності міжнародних організацій, конференцій, форумів та інших багатосторонніх зустрічей, для роботи у відповідних постійних представництвах та міжнародних секретаріатах;
- допомогти зрозуміти конференційну процедуру як ефективний інструмент багатосторонньої дипломатії та дипломатичної боротьби;
- навчити студентів самостійно мислити та приймати ефективні рішення;
- розвивати вміння вести дискусію, обґрунтовувати власну позицію;

В результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- основні етапи та закономірності розвитку системи багатосторонньої дипломатії в сучасних міжнародних відносинах, розуміти механізми і фактори її еволюції;
- сучасні підходи до поняття багатосторонньої дипломатії, володіти їх категоріальним апаратом;
- методи, методика та техніку досліджень у сфері міжнародних відносин;

вміти:

- володіти термінологічним апаратом сучасної багатосторонньої дипломатії;
- аналізувати базові документи, на основі яких відбувалось формування багатосторонніх інституцій;
- характеризувати багатостороннє співробітництво в системі міжнародних відносин;
- використовувати отримані знання при вивченні суміжних з курсом дисциплін;
- здійснювати пошук інформації та застосовувати її на практиці;
- готувати та презентувати наукові доповіді та проекти;
- брати участь у дискусії, коректно відстоювати власну думку.

Набуття компетентностей:

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

- спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

СК8. Здатність організовувати та проводити міжнародні зустрічі та переговори, розробляти, аналізувати і оцінювати дипломатичні та міжнародні документи.

Результати навчання (РН)

РН1. Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.

РН5. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав.

РН7. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем.

РН13. Брати участь у професійні дискусії у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій, поважати опонентів і їхню точку зору, доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з фахових проблем.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БАГАТОСТОРОННЬОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Тема 1. Становлення, природа, предмет і характерні риси багатосторонньої дипломатії.

Поняття, становлення, розвиток, види багатосторонньої дипломатії. Концептуальні і правові основи. Фактори і тенденції розвитку. Ключова роль у створенні нового світопорядку в умовах глобалізації.

Тема 2. Особливості багатосторонньої дипломатії в рамках міжнародних конференцій та інших форумів.

Конференційна дипломатія. Особливості організації і порядок роботи. Робочі зустрічі та зустрічі в верхах. Рівні впливу в переговорному процесі під час проведення міжнародних конференцій. Стратегії ведення переговорів під час роботи міжнародних конференцій. Тактика ведення переговорів в рамках міжнародних конференцій. Інституційний мультилатералізм та переговорний процес. Поява міжнародних організацій – результат багатосторонньої дипломатії. Поняття, класифікація та порядок створення міжнародних організацій і припинення їх діяльності. Особливості багатосторонньої дипломатії в рамках ОБСЄ, ЄС, НАТО та інших міжнародних організацій.

Тема 3. Підсумкові документи багатосторонніх дипломатичних форумів, зустрічей і конференцій.

Підсумкові документи багатосторонньої дипломатії та їх види. Особливості їх ініціювання, розробки, прийняття і реалізації. Специфіка внутрішньовідомчого листування в рамках багатосторонньої дипломатії.

Тема 4. Природа, характерні риси та зростаюча роль багатосторонньої дипломатії в сфері людського виміру в сучасному світі.

Механізми універсального і регіонального співробітництва та контролю в сфері прав людини. Особливості багатосторонньої дипломатії людського виміру. Аналіз основних міжнародно-правових інструментів в цій сфері. Дипломатичне протистояння та проблеми подвійних стандартів у сфері людського виміру.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. БАГАТОСТОРОННЯ ДИПЛОМАТІЯ І СУЧАСНА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Тема 5. Багатостороння дипломатія як інструмент універсального та регіонального економічного співробітництва.

Формування, правова база, основні інститути, механізми і технологія сучасної економічної дипломатії. Аналіз організаційно-правових форм дипломатичної діяльності в рамках СОТ та інших міжнародних економічних організацій і форумів.

Тема 6. Механізми і процедури багатосторонньої дипломатії.

Конференційна процедура як ефективний інструмент багатосторонньої дипломатії та дипломатичного протистояння. Правила процедури ГА ООН – основа процедури багатосторонньої дипломатії. Особливості процедури різних міжнародних організацій, форумів, зустрічей і конференцій (ОБСЄ, ЄС, «Велика вісімка», НАТО, СОТ та ін.).

Тема 7. Особливості багатосторонньої дипломатії в умовах конфлікту.

Роль багатосторонньої дипломатії в гуманізації міжнародних конфліктів і мирне врегулювання міжнародних суперечок і зіткнень. Загальна характеристика діючої правової бази в цій сфері. Аналіз багатосторонньої дипломатії в контексті миротворчої діяльності та мирного врегулювання конфліктів в сучасному глобалізованому світі. Механізми врегулювання конфліктів під час проведення самітів.

Тема 8. Адміністративні посадові особи та секретаріати міжнародних організацій.

Особливості дипломатичної діяльності в секретаріатах міжнародних організацій. Статус, привілеї та імунітети персоналу. Структура секретаріатів міжнародних організацій, основні напрямки і характер діяльності їх підрозділів. Специфіка роботи міжнародних чиновників в Нью-Йорку, Женеві, Відні, Найробі, Бангкоку і в інших місцях розміщення штаб-квартир міжнародних організацій.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти багатосторонньої дипломатії												
Тема 1. Становлення, природа, предмет і характерні риси багатосторонньої дипломатії	14	1	1			12	15	1				14
Тема 2. Особливості багатосторонньої дипломатії в рамках міжнародних конференцій та інших форумів	15	2	2			11	15	1	1			13
Тема 3. Підсумкові документи багатосторонніх дипломатичних форумів, зустрічей і конференцій	15	2	2			11	15	1	1			13
Тема 4. Природа, характерні риси та зростаюча роль багатосторонньої дипломатії в сфері людського виміру в сучасному світі	15	2	2			11	15	1	1			13
Разом за змістовим модулем 1	59	7	7			45	60	4	3			53
Змістовий модуль 2. Багатостороння дипломатія і сучасна система міжнародних відносин												
Тема 5. Багатостороння дипломатія як інструмент універсального та регіонального економічного співробітництва	15	2	2			11	15	1	1			13
Тема 6. Механізми і процедури багатосторонньої дипломатії	15	2	2			11	15	1	1			13
Тема 7. Особливості багатосторонньої дипломатії в умовах конфлікту	15	2	2			11	15	1	1			13
Тема 8. Адміністративні посадові особи та секретаріати міжнародних організацій	16	2	2			12	15	1				14
Разом за змістовим модулем 2	61	8	8			45	60	4	3			53
Усього годин	120	15	15			90	120	8	6			106

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Концептуальні основи багатосторонньої дипломатії	1
2	Особливості багатосторонньої дипломатії в рамках міжнародних конференцій та інших форумів	2
3	Процес прийняття рішень під час проведення міжнародних конференцій	2
4	Багатостороння дипломатія в XXI столітті: нові форми, проблеми та перспективи	2
5	Багатостороння дипломатія як інструмент універсального та регіонального економічного співробітництва	2
6	Система ООН та сучасна багатостороння дипломатія	2
7	Зустрічі на найвищому рівні – саміти	2
8	Взаємодія міжнародних акторів: багаторівнева дипломатія, глобальне управління, міжнародні режими	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Опрацювання аналітичних матеріалів	35
2.	Підготовка презентації за тематикою дисципліни	20
3.	Підготовка наукових робіт за тематикою дисципліни	35
	Всього	90

7. Індивідуальні завдання для самостійної роботи студентів

Тематика реферативних повідомлень

Реферат з країнознавства

Теми рефератів

1. Гендерна дипломатія в міжнародних відносинах.
2. Роль діаспорної дипломатії в сучасній системі міжнародних відносин.
3. Особливості сучасної парадипломатії.
4. Традиційна та релігійна дипломатія: порівняльний аналіз.
5. Розвиток музичної дипломатії в XXI столітті.
6. Публічна дипломатія НАТО.
7. Сучасні виклики військово-морської дипломатії.
8. Цифрова дипломатія як інструмент врегулювання конфліктів.
9. Тенденції розвитку дипломатії малих країн.
10. Механізми багатосторонньої допомоги для сприяння міжнародному розвитку.

Контрольні питання до дисципліни, для самоконтролю та самоперевірки

1. Специфіка розвитку багатосторонньої дипломатії в епоху Стародавньої Греції та Риму.
2. Процес формування багатосторонньої дипломатії в XVIII-XIX ст.
3. Особливості розвитку багатосторонньої дипломатії в першій половині XIX століття.
4. Багатостороння дипломатія на початку XX століття. Перша світова війна.
5. Основні риси багатосторонньої дипломатії в період між світовими війнами.
6. Багатостороння дипломатія в роки Другої світової війни.
7. Повоєнний світ і тенденції розвитку багатосторонньої дипломатії в другій половині XX століття.
8. Багатостороння дипломатія в контексті сучасних міжнародних відносин.
9. Поняття багатосторонньої дипломатії.

10. Види та функції багатосторонньої дипломатії.
11. Становлення дипломатичної процедури.
12. Конференційна дипломатія. Особливості підготовчої роботи.
13. Формат проведення багатосторонніх конференцій.
14. Організація роботи делегацій в рамках багатосторонніх конференцій.
15. Особливості поведінки національних делегацій провідних країн світу (США, Канада, Китай, країни ЄС) під час проведення міжнародних конференцій.
16. Особливості організаційної роботи національних делегацій на міжнародних конференціях.
17. Адміністративний персонал міжнародних конференцій.
18. Рівні впливу в переговорному процесі в рамках міжнародних конференцій.
19. Стратегії ведення переговорів під час роботи міжнародних конференцій.
20. Тактика ведення переговорів в рамках міжнародних конференцій.
21. Інституційний мультилатералізм та переговорний процес.
22. Процес прийняття рішень під час проведення міжнародних конференцій.
23. Голосування на міжнародних конференціях та форумах.
24. Підсумкові документи в рамках міжнародних багатосторонніх конференцій.
25. Цілі, завдання, принципи ООН.
26. Генеральна Асамблея ООН та її система органів.
27. Рада Безпеки ООН – форум для обговорення та узгодження головних проблем світової політики.
28. Роль Генерального секретаря ООН в багатосторонній дипломатії.
29. Особливості роботи Секретаріату ООН.
30. Програми, фонди ООН і розвиток багатосторонньої дипломатії.
31. Економічна і Соціальна Рада ООН.
32. Міжнародний суд ООН.
33. Рада з опіки ООН.
34. Навчальні та науково-дослідні інститути ООН.
35. Допоміжні та консультативні органи ООН.
36. Багатостороння дипломатія і миротворча діяльність ООН.
37. Економічна діяльність ООН. МВФ та Група Світового Банку.
38. Соціальна діяльність ООН. ЮНІСЕФ та ЮНЕСКО.
39. Діяльність Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ).
40. Міжнародна організація праці (МОП): структура та повноваження.
41. Світова організація торгівлі – особливості діяльності на сучасному етапі.
42. Співробітництво України з СОТ.
43. Міжнародні неурядові організації та форми їх співробітництва з ООН в умовах глобалізації.
44. Історичні передумови розвитку самітної дипломатії.
45. Велика вісімка (G-8) і багатостороння дипломатія.
46. Велика двадцятка (G-20) та її роль в розвитку багатосторонньої дипломатії.
47. Відносини країн G-8 та G-20 з іншими міжнародними організаціями.
48. Роль громадянського суспільства в рамках розвитку самітної дипломатії.
49. Документація самітів, міністерських форумів, робочих та експертних груп.
50. Багатостороння дипломатія і АТЕС.
51. Роль АСЕАН в багатосторонній дипломатії. Взаємовідносини АСЕАН з АТЕС та іншими регіональними форумами.
52. Багатостороння дипломатія латиноамериканських країн.
53. Організація Африканської Єдності – принципи членства і компетенція.
54. Ліга арабських держав – компетенція, принципи членства, роль на сучасному етапі.
55. Рух неприєднання в системі міжнародних відносин.
56. Група 77 (G-77) як найбільша міждержавна організація країн, що розвиваються.

57. Економічна дипломатія: зміст, цілі та основні напрямки розвитку.
58. Економічні форуми та їх значення.
59. Економічна дипломатія ОПЕК.
60. Транснаціональні корпорації як актори сучасної світової політики.
61. Роль науки, освіти і культури в розвитку багатосторонньої дипломатії.
62. Роль багатосторонньої дипломатії у вирішенні глобальних проблем людства.
63. Проблема реформування ООН на початку XXI століття.
64. Багатостороння дипломатія і новий "концерт" домінуючих держав.
65. Особливості розвитку багатосторонньої дипломатії в Україні.
66. Участь України в міжнародних конференціях та форумах.
67. Місце багатосторонньої дипломатії в зовнішній політиці України.
68. Політичні аспекти співпраці України з міжнародними організаціями.
69. Постійні представництва України при міжнародних організаціях. Структура та основні підрозділи.
70. Взаємодія акторів і зміна політичної системи світу. Парадокс участі. Різномірні інтереси акторів, проблема узгодження інтересів.
71. Глобальне управління: роль бізнес-структур та НУО.
72. Багаторівнева дипломатія (мережева дипломатія, track II diplomacy).

8. Методи навчання

У навчальному процесі використовувалися різноманітні форми та методи роботи: читання лекцій, проведення практичних занять, іспитових консультацій та іспитів, письмовий контроль у формі тестування, організація самостійної роботи студентів, керівництво та контроль за виконанням індивідуальних творчих завдань, рецензування написаних студентами рефератів, заохочення студентів до дискусій з проблемних питань, що виносяться на розгляд в плані практичних занять, відвідування музеїв м. Києва тощо.

9. Форми контролю

Перевірка рівня засвоєння знань студентів здійснювалася за допомогою завдань для проведення модульно-рейтингового (тематичного, проміжного та підсумкового) контролю знань з дисципліни «Багатостороння дипломатія та механізми регулювання сучасних міжнародних відносин»;

завдань для проведення контролю знань з питань, винесених на самостійну роботу студента;

тестових завдань різного рівня складності для контролю знань з усіх тем курсу, передбачених типовою програмою та робочою навчальною програмою.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль				Рейтинг з навчальної роботи R НР	Рейтинг з додаткової роботи R ДР	Рейтинг штрафний R ШТР	Підсумкова атестація (іспит чи залік)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4					
0-100	0-100	0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

Примітки. 1. Відповідно до «Положення про кредитно-модульну систему навчання в НУБіП України», затвердженого ректором університету 03.04.2009 р., рейтинг студента з навчальної роботи **R НР** стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R(1)_{ЗМ} \cdot K(1)_{ЗМ} + \dots + R(n)_{ЗМ} \cdot K(n)_{ЗМ})}{K_{ДИС}} + R_{ДР} - R_{ШТР},$$

де **R(1)ЗМ, ... R(n)ЗМ** – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K(1)ЗМ, \dots K(n)ЗМ$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$КДИС = K(1)ЗМ + \dots + K(n)ЗМ$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R ДР$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R ШТР$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K(1)ЗМ = \dots = K(n)ЗМ$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{HP} = \frac{0,7 \cdot (R(1)ЗМ + \dots + R(n)ЗМ)}{n} + R_{ДР} - R_{ШТР}.$$

Рейтинг з додаткової роботи $R ДР$ додається до $R HP$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R ШТР$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R HP$. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

2. Згідно із зазначеним Положенням *підготовка і захист курсового проекту (роботи)* оцінюється за 100 бальною шкалою і далі переводиться в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

11. Рекомендована література

- Белінська Я.В. Дипломатія у контексті розвитку міжнародних відносин: монографія: у 2 т. / Я.В. Белінська, О. І. Дікарєв, А. В. Качур; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Я.В. Белінської. – Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2019. Т. 1. – 2019. – 497 с.
- Белінська Я.В. Дипломатія у контексті розвитку міжнародних відносин: монографія : у 2 т. / Я.В. Белінська, О. І. Дікарєв, А. В. Качур; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Я.В. Белінської. – Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2019. – Т. 2 : Наративи витоків дипломатії у контексті теоретичної рефлексії міжнародних політичних, економічних, енергетичних та правових відносин і трендів світової політики. – 2019. – 435 с.
- Веденєєв Д. В. Дипломатична служба Української держави. 1917–1923 рр. К., 2007.
- Веденєєв Д. В., Будков Д. В. Юність української дипломатії. Становлення зовнішньополітичної служби України в 1917–1923 рр. К., 2006;
- Гуменюк Б. Дипломатична служба: правове регулювання. – Київ: Либідь, 2007.
- Гуменюк Б. І. Основи дипломатичної та консульської служби: навчальний посібник. – К. : Либідь, 2004. – 248 с.

7. Дипломатія сучасної України: енцикл. довід. / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Шевченка. – К., 1997. – 83 с.
8. Зленко А. М. Дипломатія і політика. Україна в процесі динамічних геополітичних змін. – Х. : Фоліо, 2003. – 558с.
9. Зленко А. М. Дипломатія і політика [Текст] : Україна в процесі динамічних геополітичних змін. – 2-ге вид., розширен. і допов. – Харків: Фоліо, 2021. – 591 с.
10. Зленко А. М. Зовнішньополітична стратегія і дипломатія України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Київський ун-т, 2008. – 383с.
11. Кіссінджер Генрі. Дипломатія. К: КМ-Букс, 2018. 864 с.
12. Культурна дипломатія: навч. посіб. / В. Матвієнко та ін.; за заг. ред. Ірини Матяш та Віктора Матвієнка; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, Наук. т-во історії дипломатії та міжнар. відносин. – Київ : ГДП, 2021. – 248 с.
13. Матлай Л.С. Дипломатія України: навч. посіб. - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. – 258 с.
14. Механізми дотримання в рамках деяких багатосторонніх природоохоронних угод, стороною яких є Україна: посібник / Андрусевич Н. та ін. – Львів, 2011. – 91 с.
15. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1980–2000 роки. К., 2001;
16. Міжнародні організації : навч. посібник / О. Кучик, І. Суховолець, А. Стельмах, М. Лега ; за ред. О. С. Кучика ; МОН України, ЛНУ ім. І. Франка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007.
17. Міжнародні організації: Навч. посібник/За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Кутайні З. – К.: Центр учбової літератури, 2007.
18. Нариси з історії дипломатії України. К., 2001;
19. Олеандров В. Многосторонняя дипломатия // Право и управление. XXI век . – 2013. – № 2. – С. 69-76.
20. Пик С.М. Таємна дипломатія і розвідка у міжнародних відносинах: підручник. – Л.: ЛНУ ім. І.Франка, 2017. – 491 с.
21. Піпченко Н.О. Цифрова дипломатія: підруч. для студентів закл. вищ. освіти, які навчаються за спец. "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" / Н. О. Піпченко, Є. А. Макаренко, М. М. Рижков; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ: ВАДЕКС, 2019. – 317 с.
22. Руденко Г. М. Україна дипломатична. К., 1999;
23. Статут ООН від 26 червня 1945 року. – http://www.un.org.ua/images/UN_Charter_Ukrainian.pdf
24. Україна – Польща, 1920-1939 рр.: з історії дипломатичних відносин УССР з Другою Річчю Посполитою / уклад. Н. С. Рубльова, О. С. Рубльов. – К. : Дух і літера, 2012. – 624 с.
25. Україна на міжнародній арені: Зб. док. і мат. 1991 – 1995 рр. Кн. 1–2. К., 1998.
26. Фліссак К.А. Економічна дипломатія у системі забезпечення національних інтересів України: монографія. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. - Тернопіль : Новий колір, 2016. – 811 с.
27. Чекаленко Л.Д. Дипломатія. Україна в системі міжнародних відносин: словник-довідник: навч. посіб. - К. : МАУП, 2007. - 176 с.
28. Череп А.В. Функціонування багатосторонньої торгівельної системи СОТ: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Череп А. В., Брутян К. С. – Кривий Ріг: Діоніс: Чернявський Д. О. [вид.], 2012. – 367 с.
29. Alger C. The United Nations System. A Reference Handbook. – Santa Barbara, CA, 2006.
30. Basic Facts about the United Nations. – New York: United Nations Department of Public Information, 2011.
31. Berridge G. Diplomacy: Theory and Practice. 5th Edition. – Houndmills, Basingstoke, Hampshire ; New York Palgrave Macmillan, 2015.

32. Besada H., Kindornay S. *Multilateral Development Cooperation in a Changing Global Order*. – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013.
33. Bjola C., Holmes M. *Digital Diplomacy: Theory and Practice*. – Oxfordshire, England: Routledge, 2015.
34. Constantinou C., Kerr P., Sharp P. *The Sage Handbook of Diplomacy*. – Los Angeles: Sage, 2016.
35. Cooper, Andrew F, Jorge Heine, and Ramesh C. Thakur. *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*. – Oxford: Oxford University Press, 2015.
36. Dawn N., Mutasa Ch. *Africa and the World: Bilateral and Multilateral International Diplomacy*. – Cham, Switzerland : Palgrave Macmillan 2018.
37. Dobson H. *The Group of 7/8*. — New York: Routledge, 2007.
38. Engelbrekt K. *High-Table Diplomacy: The Reshaping of International Security Institutions*. – Washington, D.C. Georgetown University Press, 2016.
39. Feltham R.C. *Diplomatic Handbook*, 7th edition. – London. 1998.
40. Hamilton, Keith, Professor R. Langhorne, and Richard Langhorne. *The Practice of Diplomacy: Its Evolution, Theory and Administration*. – Hoboken: Taylor and Francis, 2013.
41. Jones, Peter L. *Track Two Diplomacy in Theory and Practice*. – Stanford, California Stanford University Press, 2015.
42. Kaufmann J. *Conference Diplomacy. An Introduction Analysis*. – L., 1996.
43. Kleiner, Jürgen. *Diplomatic Practice: Between Tradition and Innovation*. – Singapore ; Hackensack, NJ: World Scientific, 2010.
44. Kurbalija J. *Persuasion: The Essence of Diplomacy : a Publication in Honour of Professor Dietrich Kappeler*. – Geneva: DiploFoundation, 2013.
45. Kurbalija J., Katrandjiev V. *Multistakeholder Diplomacy: Challenges and Opportunities*. – Malta: Diplo, 2006.
46. Muldoon J. *Multilateral Diplomacy and the United Nations Today*. – Cambridge, MA: Westview Press, 2005.
47. Muldoon J. *The New Dynamics of Multilateralism: Diplomacy, International Organizations, and Global Governance*. – Boulder, CO: Westview Press, 2011.
48. Oshiba R. *Multilateral Diplomacy and Multilateralism: The United Nations, the G8, the G20, and the Bretton Woods Institutions*. – 2013. – https://www2.jiia.or.jp/en/pdf/digital_library/japan_s_diplomacy/160415_Ryo_Oshiba.pdf
49. Plantey A. *International Negotiation in the 21st Century*. – New York: Routledge, 2007. – P. 203-217.
50. Rana K. *21st Century Diplomacy: A Practitioner's Guide*. – London: Continuum International Pub. Group, 2011.
51. Rana K. *The 21st Century Ambassador: Plenipotentiary to Chief Executive*. – New Delhi: Oxford University Press, 2010.
52. Rana K.. *Bilateral Diplomacy*. – Malta: DiploFoundation, 2007.
53. Rosenthal G. *Inside the United Nations: Multilateral Diplomacy Up Close*. – London ; New York, NY : Routledge , 2017.
54. Sending O. *Diplomacy and the Making of World Politics*. – Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2015.
55. Tavares R. *Paradiplomacy: Cities and States As Global Players*. – New York Oxford University Press , 2016.
56. Toropin Iu. *Language of Multilateral Diplomacy: English-Russian Explanatory Dictionary*. – Bloomington, IN : AuthorHouse, 2012.
57. *United Nations Handbook 2017-18*. – https://www.mfat.govt.nz/assets/Peace-and-Security/United_Nations_Handbook_2017_18.pdf
58. Walker R. *Multilateral Conferences: Purposeful International Negotiation*. – New York: Palgrave Macmillan, 2004.

13. Інформаційні ресурси

- 1) Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України – <http://ief.org.ua/>
- 2) Офіційний сайт ООН – <https://www.un.org/en/>
- 3) Офіційний сайт **Світової організації торгівлі (СОТ) (WTO)** - <https://www.wto.org/>
- 4) Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>